

United States Holocaust Memorial Museum
Oral History Interview
Romania Documentation Project

Numele și prenumele interviuatului: Ecaterina Rusu

Data nașterii: 1929

Locul nașterii: Pârlița, Republica Moldova

Rola interviului: RG-50.572.0121.01.01

Data interviului: 18 decembrie 2008

Ecaterina Rusu, născută în anul **1929**, în satul **Pârlița**, a fost interviuată cu privire la acțiunile împotriva evreilor care au avut loc în localitatea sa, la începutul celui de-al Doilea Război Mondial. Ea relatează despre faptul că împreună cu alți copii a mers să ia jucării din casa unei evreice, Criminoaia, care a fost împușcată. De asemenea, spune că a văzut 6, 7 evrei care erau duși de soldați nemți spre o râpă unde să fie împușcați. Ea mai spune că tot în acea perioadă soldații au împușcat un moș de-al ei, Mișa Popovici, și pe socrul ei, Isidor Rusu, bănuindu-i de a fi comuniști.

[01]:00:00:00 - [01]:21:47:17

Question: Bună ziua.

Answer: Mulțumesc.

Q: Spuneți-ne, vă rog, numele de familie și prenumele dumneavoastră.

A: De familie de aici ori de acolo ?

Q: Acum care e familia ?

A: **Rusu Ecaterina** Stepanovna.

Q: Din ce an sunteți născută ?

A: Din **[19]29**.

Q: Și unde v-ați născut ?

A: În **Pârlița**.

Q: Pârlița, Ungheni ?

A: Da.

Q: Câteva săptămâni în urmă noi am fost în ospeție la dumneavoastră și ne-ați povestit despre anumite la care ați fost martoră în timpul războiului.

A: Da, da, da.

Q: Și am venit acum ca să ne mai povestiți, să vă amintiți.

A: Da, da, dacă nu oi fi uitat.

Q: Spuneți-ne, când s-a început războiul, în 1941, unde vă aflați ?

A: În Pârlița, și tocmai sus și am ieșit la șosea, trecea mașini, mașini și ne dădea rochii, noi nu voiam să luăm, dar să spunem dacă sunt ruși în sat. Dar noi nu văzusem ruși prin sat.

Q: Deci pe voi vă întrebau dacă sunt ruși în sat ?

A: Da, da, și ne da, dar noi nu am luat că nu știam nimic noi. După aceea ei au trecut prin târg, nu știu ce au făcut, au împușcat jidani, nu știu ce au făcut ei, nu știu. Dar am fost, am fost după jucărele, am fost, ce să zic că nu am fost.

Q: Dar erau mulți evrei locuiau în Pârlița ?

A: Erau, era târgul tot evrei, nu era săteni.

Q: Și cam câți erau ? E vorba de mai puțini de 100, mai mulți de 100, nu știți ?

A: Mai mulți erau. Până nu demult au fost vreo câțiva. Dar acum nu sunt deloc.

Q: Și cu ce se ocupau ei înainte de război ?

A: Ei aveau magazinuri, noi duceam lapte la dâșii, dar nu au stat chiar în raionul acesta. Au vândut vin, **Avrum** îi spunea lui, și cu tetea **Felea**. Și pe urmă ea a murit și a îngropat-o la Ungheni, dar el s-a dus de aici. Pe urmă era unul, tăia porci, **Hun** îi spunea.

Q: Hun ?

A: Hun, da. Mulți porci am tăiat la dânsul. El ne vindea carnea și ne dădea banii, noi ședeam lângă dânsul, ei, am lucrat cu dânsul, ce să zicem. Lumea, nu ajungea pâinea atunci într-un timp, am împrumutat. Semăna, pe urmă dădea înapoi, toamna când strângea. Era pământ și bun, noi aveam încoace în sus, era pământ bun, dar era încoace, era bun, dar era sădos, nu ca acum că a scos tractorul toată pârloaga din pământ. Și așa, cu asta noi.

Q: Dar ați spus că ați fost după jucării.

A: Am fost.

Q: Când ? Și cum ?

A: Atunci, atunci în [19]41 era atunci, și am fost până aici de vale, acum se coace pâine acolo. Și intra copiii buluc într-un beci și am intrat și eu și când am ieșit deasupra am văzut acolo era dulceață, lua lumea asta, lăicere prin casă, eu am luat câteva jucărele și când am venit acasă mama a zis că să ducem înapoi de unde am adus: „dar nu mă duc mamă înapoi, că era o jidaucă moartă acolo”. Îi spunea **Criminoaia** ei.

Q: Criminoaia ?

A: Da. Și mai mult nu m-am mai dus la târg.

Q: Dar cum s-a întâmplat că mata te-ai dus acolo după jucării, de unde ?

A: Cu copiii, cu copiii am ieșit la șaucă, noi trăiam tocmai în deal acolo, în deal.

Q: Și unde căutați aceste jucării, unde erau ?

A: În casă la dânsa, că din casă am intrat în beciul acela.

Q: Deci în casă la Criminoaia ?

A: Da, da.

Q: Dar Criminoaia era și ea evreică ?

A: Da, cred că, că era împușcată pe scări acolo.

Q: Era împușcată pe scări ?

A: Era moartă, da, era moartă.

Q: Dar mata o știai pe dânsa ?

A: O știam că duceam lapte. Duceam la mai multe case acolo lapte și ne plătea, mama se ducea și se înțelegea și ne plătea la, cum, când împlineam luna de dus, îi da mami bani. Dar ne spunea de acasă să nu intrăm la dâșii, ei nu erau oameni buni pentru moldoveni. Eu am fost și cu pâine la târg, atunci după război. Și o femeie a intrat, parcă o văd acum înaintea mea, era mai în vârstă, cu un șal verde așa și cu căciuliță era, dar ea tare se sfădea cu dâșii nu a mai văzut-o nimeni cum a intrat la baie... aici era baie în marginea lor tot, nu a mai văzut-o nimeni. Dar noi nu aveam nimic cu dâșii, cum, iaca, cum nu am nici cu dumneavoastră nimic.

Q: Dar de ce spuneți că ei nu erau oameni buni pentru moldoveni, ce făceau ?

A: Poate erau buni, dar...

Q: Ce făceau ?

A: Nu făceau nimic, nu făceau nimic, dar ziceau că dacă o să intrăm în casă o să ia, o să ne ia sânge să facă pască, ei făceau nu știu cum să vă spun, niște pască așa cum sunt vafele astea care se face acum tort, știi, așa făceau ei pască și pasca aceea cu sânge de om, ei, cum lumea vorbește și acum, și așa, și așa.

Q: Și nu ați fost niciodată în casă la Criminoaia până la atunci, până în [19]41 ?

A: Nu, nu, nu aveam ce căuta, noi până la ușă ne duceam și duceam laptele și îl puneam și ne întorceam înapoi, strângeam garafele și gata. Nu ne duceam.

Q: Dar atunci de unde ați știut că se poate de dus la dâșii acasă ?

A: Dacă venea lumea cu lăicere și zicea că iaca au împușcat jidanii și ziceam haide și noi, ca să luăm și noi ceva. Dar nouă acelea nu ne trebuia, că la mama era țesute de dânsa, și eu am țesut cred, iată, câte nopți am puchinit eu într-acelea, când vedea moșneagul meu, că era tânăr: „iar ai înhămat acelea”, iaca aici le puneam, stativele acelea și troanca, troanca, uneori mă apuca ziua, dar cui îi trebuiau...

Q: Dar spui mata că venea lumea cu lăicere, care lume ?

A: Din sat, din sat de la noi.

Q: Din sat de la voi ?

A: Da, da, din sat de la noi. Ce vrei să spui, că de la biserică nu au cărat după aceea, după ce biserica a ars ? După aceea ei au cărat. La noi biserica a ars, că a bombardat nu știu cine, nemții, rușii, nu știu care. Dar acum minune să nu te duci, când te duci e păcat.

Q: Deci s-a întâmplat asta în [19]41 ?

A: Nu în [19]41, asta de acum...

Q: Nu, nu de biserică întreb. Întreb când se cărau lăicere atunci ?

A: Da, da. Atunci, atunci când i-au împușcat pe dâșii, aveau ei și țintirim, unde e iarmarocul acum la noi, dar a fost înainte dincoace. Dar de ce pe dâșii îi îngropa în groapa asta aici de unde noi aducea lut de lipeam în casă nu știu de acum. Zice lumea că îi îngropa și de vii, aceea nu am văzut, ce am auzit.

Q: Mata ai fost o singură dată acolo în ?

A: O dată, atât, mai mult nu m-a lăsat mama, că mama mea a rămas din, tot din 41 fără om, el s-a dus, l-a dus la bolniță la...

Q: Povestește, te rog, matale ce-ai văzut în târg, iată când te-ai dus atunci ce se întâmpla ?

A: Nimic nu vedeai, trecea mașini, și mașini, și mașini și altceva nu vedeai nimic, soldați.

Q: Dar ce fel de soldați, nu știi ?

A: Zicea lumea că-s **nemți**, dar eu știu ce erau ei ? Și la noi în casă nemți au stat atunci când războiul.

Q: Dar mata ai văzut cum îi strângeau pe evrei sau nu sau ai văzut ?

A: Nu am văzut, numai pe femeia aceea moartă am văzut-o acolo și...

Q: Dar pe dânsa se vedea urme de sânge, mata cum ?

A: Nu era nimic. Nu foia nimic, era moartă, ce.

Q: Dar mi-ai spus că a fost împușcată, de unde știi că ea era împușcată ?

A: Apoi cred că, așa zicea copiii și așa zic și eu.

Q: Dar ai mai văzut și alte lume care duceau lucruri de acolo din casă ?

A: Dar ce, eu cunoșteam atunci, câți ani aveam eu atunci, stai să-mi aduc aminte, nu știu câți ani aveam eu. Când am venit din evacuare, de acum aveam câți, aveam, că în [19]47 ne-am căsătorit, aveam vreo 14 ani, așa trebuie să fi fost atunci, eu nu eram mare tare, nu.

Q: Mata ai spus data trecută când ne-am întâlnit că ai văzut cum pe evrei îi scoteau și îi mânau soldații

A: Îi mânau soldații încoace la râpa asta, dar eu știu unde îi duceau pe dâșii, nu știu.

Q: Dar poți să ne povestești cum s-a întâmplat, ca să înțeleg. În aceeași zi când ai fost ?

A: Atunci, atunci, când am fost, mai mult eu nu m-am dus, nu, că atunci era strogută să ieși din ogradă ori să se facă noapte și tu să nu fii acasă, nu ca acum: s-a făcut noaptea, du-te.

Q: Dar unde erau ei, soldații și cu ăștia ?

A: Pe șosea mergeau, mașini, mașini.

Q: Ei mergeau pe șosea. Cu mașini ?

A: Tunuri.

Q: Nu. Dar ăștia pe care îi mânau.

A: ăștia încoace îi aduceau, îți spun că aici este o râpă, dar acum sunt case acolo.

Q: Dar îi aducea spre râpă ?

A: Încolo la râpă îi ducea, da.

Q: Dar cum mata știi că aceia erau evrei pe care îi mânau ?

A: Așa zicea fetele acelea care eram eu cu dânsule, așa zic și eu, dar ce înțelegeam eu atunci ce e.

Q: Și erau mulți evrei acolo ?

A: Ei, poate să fi fost vreo 6-7, mai mulți nu erau.

Q: Vreo 6-7 ?

A: Da, da.

Q: Dar ce erau: bărbați, femei ?

A: Bărbați erau.

Q: Erau bărbați toți ?

A: Da, da.

Q: Nu era nicio femeie și nici un copil ?

A: Nu era, numai aceia mari, acolo am văzut. Vezi poate m-ați împușca și pe mine pe undeva și o rămâne aici 250 de lei.

Q: Dar ce fel de soldați îi ducea pe dânsii ?

A: Parcă îți spun că zicea lumea că sunt nemți, dar ce eu îi cunoșteam ?

Q: Dar mata nu ai auzit în ce limbă vorbeau ei ?

A: Nemțește vorbeau.

Q: Vorbeau nemțește ?

A: Fein, de-a lor.

Q: Da ?

A: Și la noi în casă, eu cu de-a sila măturam pe jos, că ei stătea la noi, tot vinul din beci ne-a băut și noi n-am știut. Îi spuneam: „mamă eu mătur și așa beau nemții aceia niște vin alb”. Și zice: „nu vreau să-ți dea ? ”, „vreau, dar ce, mie mi-e sete de vin”. Când s-a dus mama și a deschis ușa, că era strujeni deasupra, gata, vinul din beci era băut. Avea într-un butoi în pleavă, acela ne-am dus și în evacuare și a rămas, și acolo m-am îmbolnăvit de tif după aceea, și...

Q: Dar ăștia, bărbații ăștia evrei pe care îi aduceau cât de departe erau ei de râpa aceea de care spuneți ?

A: Erau, erau, că iaca acum unde vine periculosul acesta la priez, și la noi încoace și în târg, apoi de acum râpa aceea vine dincoace, că la noi o femeie și-a rupt piciorul de trează ce era la podul acela. Și apoi râpa aceea era dincoace, de asta parte... eu aduc apă de acolo, iaca, șade garafa pe prag, încă apă bună, de acolo...

Q: Dar câți soldați îi mânau pe dânșii ?

A: Dar ce, mulți le trebuia, că dacă striga la dânșii gata, că dacă nu asculta îi împușca.

Q: Și câți erau cam acolo soldați ?

A: Doi soldați erau.

Q: Doi soldați ?

A: Da.

Q: Dar mata nu îți aduci aminte: cam ce culoare erau uniformele lor ?

A: Era verzâi.

Q: Verzâi, da ?

A: Da, da, așa se umbla. Dar mulți ruși ei la noi au împușcat, că erau așa cum pătura aceea. Chiar pe un moș al meu cum a ieșit din beci l-a împușcat și au rămas 7 copiii.

Q: Pe cine ?

A: Pe un moș al meu.

Q: Pe un moș de-al matală l-a împușcat ?

A: Da, l-a împușcat și au rămas 7 copii.

Q: Când l-au împușcat ?

A: Atunci când războiul. Cât am râșnit, am râșnit, eu pot să-ți arăt ce râșniță am care mâncam măligă atunci.

Q: Dar cine l-a împușcat pe moșul matală ?

A: Nemții tot, că-i rus, că umbla cu straie așa, că rușii umbla cu straie așa surii, așa ei era îmbrăcați. Dar ei când veneau săracii mâncau și uscături, dacă eu am și acum în casă mană de pe copaci care pica viermănoasă, care mergeam și făceam uscături, dar acum tot vor un măr proaspăt, nu...

Q: Dar cum îl chema pe moșul matală ?

A: Pe tata meu ?

Q: Pe moșul care l-a împușcat.

A: Mișa, Mișa îl chema.

Q: Și numele de familie cum era el ?

A: Era Popovici, sunt copiii de-a lui, sunt aici în deal, este Pavel, este unul Ion Popovici.

Q: Și l-au împușcat numai de atât că hainele erau ?

A: Hainele erau rusești, și l-au dibuit că e rus. Câți atunci au fost astupați prin paie, și îi scăpa un om de aici, tot zicea că e rus, dar era hahol de acesta, și îi scăpau, vai...

Q: Eu vreau să îmi spuneți despre ăștia care îi duceau spre râpă, mata pe urmă ai auzit împușcături acolo ?

A: Nu am auzit, lumea spunea că i-au împușcat, care spunea că i-au îngropat și de vii, dar asta eu nu am văzut, ce să zic că am văzut dacă eu nu am văzut. Atât am văzut jidauca acea pe scări, iaca pot să spun că ședea cu capul încolo, așa era, pe scările acelea ne vâram așa.

Q: Erau pete de sânge acolo ?

A: Nu era nimic. Nu era nimic. D'apoi ce, noi ne mai uitam când îl vedeam că-i mort ? Eu și la bolniță am fost și când am intrat la unul acolo mort și când să ies înapoi nu puteam să ies de frică.

Q: Ai spus că îi omorau pe evrei și iată moșul matale a fost omorât, Popovici Mihai. A mai fost și alți oameni săteni care au fost omorâți atunci ?

A: Pe socrul meu acesta tot nemții l-au împușcat, l-au împușcat la iazul acela unde e feciorul meu și încă pe un om și când a venit mama din evacuare i-au îngropat acolo tot oamenii din sat, că veneau după pâine în sat, că noi unde ne-am dus nu ne dădea și de mâncare, trebuia să aducem.

Q: Voi ați fost în evacuare undeva ?

A: Noi am fost în Cârnești.

Q: În Cârnești ?

A: Da.

Q: Și pe socrul matale tot l-au împușcat ?

A: Tot nemții l-au împușcat.

Q: Dar de ce l-au împușcat ?

A: Au crezut că e rus.

Q: Au crezut că e rus ?

A: Au crezut că e rus și l-au împușcat.

Q: Dar cum au crezut că e rus ?

A: Dar el a venit după pâine. Eu știu, dacă atunci nu dădea drumul la nimeni în sat, pe furiș venea și intra lumea și lua pâine și venea înapoi acolo. În Știreni, în Cârnești, în părțile acelea ne-a dus. Când am ajuns noi la dealul acela la Holtești ce mai trăgea, ne bombarda, și ne-am dat drumul în vale și s-a liniștit.

Q: Dar socrul matala cum era numele lui ?

A: Isidor.

Q: Isidor Rusu era ?

A: Da, Isidor Rusu Inavovna.

Q: Și încă cine spui că a mai fost omorât ?

A: A mai fost unul Ciupercă familia lui, dar iată am uitat cum, a cui, nu-i nimeni de-a lui îmi pare.

Q: Cum ați spus, Ciupercă ?

A: Ciupercă. Casa lui a rămas, Baciul a luat-o pe fiica sa, nu-i nimeni de-a lor îmi pare.

Q: Au mai fost și alții, știi mata despre alții care au fost omorâți atunci ?

A: Nu, atunci Fider și încă doi i-au împușcat, care erau cu dâșii i-au pus să-i îngroape și i-au îngropat și când a venit mama asta soacră'mea l-a scos de acolo și l-a dus în țintirim și când s-a mai întors acasă, bulendruțe, ce a mai avut de acolo, tot i-a luat. Cine a luat ? Tot a noștri. Cred că a noștri sunt de-acum hoți... Ei sunt hoți de când sunt ei. Da, Doamne ferește! Să șezi tu în casă și îmi ia cocoșul de pe pătură, bine că mi-a luat numai unul. Îi dădeam lui fecioru'meu, dar nu voia, aveam niște cocoși cu niște pantaloni. Când am tăiat unul nici nu am mâncat din el, că mi-a fost jale cât era de frumos.

Q: Spuneți-mi, vă rog, dar după ce s-a terminat războiul ați văzut cineva din evrei care să se întoarcă înapoi în târg ?

A: Erau, erau, eu nu știu erau rămași ori întorși, eu nu știu, îți spun că a fost Avrum, a fost acela care tăia porci, Manașcu acela îi zicea lui, dar nu știu cum familia, mă tem că, a mai fost una până nu demult, cosea cușme, numai ea rămăsese. Și mai avea și două fete, dar nu știu, mai sunt ele fetele acelea, pe lângă farmacie au avut ele casă, dar nu văd, acum nu văd. A mai fost una aici, el era căldărar, erau vreo câțiva așa, știi...

Q: Dar ce, au rămas așa ?

A: Eu nu știu, ei au rămas ori au venit pe urmă, nu pot să-ți spun că nu știu.

Q: Dar nu știți dacă cineva dintre ei s-a ascuns pe aici prin sat în timpul războiului ?

A: Nu știu. E acesta care a vândut la noi, el cânta din scripcă, ea era croitoreasă, am fost și la dansa și am lipit niște borți, eu cu soacra mea.

Q: Dar în afară de coloana asta,ăștia 6-7 care ați spus că îi ducea la râpă ?

A: Nu am cunoscut niciunul de acela să fi fost rămași. Dacă nici nu ne apropiam noi, că noi ne temeam atunci.

Q: Dar dintre ei i-ați cunoscut pe cineva, îi știați peăștia pe care îi duceau la râpa aceea ?

A: Nu-i știam, nu-i știam.

Q: În Pârlița înainte de război nu au fost țigani ?

A: Țigani era, țigani să îți spun cum, de la sate era, era țigani cuminți, nu din ăștia care să îți aducă apă, să-ți facă mâncare. Păi eu dacă am a face mâncare fac eu, ce mai am mâncare din urmă și tot mai vrea. Că zice unul de aici: „ce îți trebuie matale curcanii ăștia, babă băi”. Eu sunt babă, dar mai am și pui în urma mea.

Q: Dar am vrut să vă întreb: dar cu țigani nu s-a întâmplat nimic în timpul războiului ?

A: Nu, ei erau cuminți, pășteau oi, era cizmari ei, care făcea papuci, care, ei nu, ei nu făceau, ei nici acum nu fac, dar îi dai singuri, nu fac așa șotii.

Q: Dar cu evreii de ce s-a întâmplat așa ?

A: Că zicea că la Iași a început să tragă de la etaj, acolo era în ei, în armata asta. Așa zicea lumea că de atât pe dânșii îi împușcă, dar ce, interesa pe noi așa ceva.

Q: Mata ai fost vreodată la râpa aceea unde spui că ?

A: Eu și acum mă duc.

Q: Ai văzut ceva vreodată acolo, lucruri, oase, ceva ?

A: Nu, nu, nu, nu, îți spun că eu și acum mă duc, iau apă, de acum sunt case pe acolo. Și lut am cărat, dar nu am găsit nici un osișor.

Q: Vreau să precizez ceva, pentru că eu mă uit în notițele mele în care am scris data trecută și mata spui că ai auzit că soldații ăștia care îi duceau pe evrei ai auzit că vorbeau moldovenește.

A: Nu vorbeau moldovenește.

Q: Nu vorbeau ?

A: Nu vorbeau moldovenește. Românii când au venit cu mașinile, ce erau aceia, vorbeau moldovenește cu noi, dar aceia nu vorbeau.

Q: Aceia care îi duceau pe evrei ?

A: Nu vorbeau moldovenește, vorbeau nemțește.

Q: Data trecută te-ai încurcat înseamnă că

Să ne deie scuze.

Q: Și mata ai spus atunci că ai auzit împușcături.

A: Dar atunci unde nu împușca, mergea focul, ieșeau bombele, că omului meu i-a spus așa tatăl lui: „când vei auzi că merg mașini și împușcă pe șosea, ieși la Rădeni”. Și el așa a făcut, nu a auzit așa multe ca noi.

Q: Deci ai auzit împușcături ?

A: Da, păi noi de ce am ieșit la șosea să vedem ce e.

Q: După ce au trecut aceia cu soldații, aceia doi

A: Da, s-a auzit împușcând atunci, s-a auzit, d'apoi și biserica ne-a ars

Q: Dar câte împuşcături s-au auzit sau vreo câteva ?

A: Vreo câteva s-au auzit atunci, nu s-au auzit.

Q: Mulţumesc.